

передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк більше десяти років, з обов'язкового визначення колегії суду на призначення колегіального складу виключно за клопотанням сторони захисту.

Ключові слова: суд, судове провадження, прокурор, склад суду, відеоконференція.

Ключевые слова: суд, судебное производство, прокурор, состав суда, видеоконференция.

Key words: court, court proceedings, prosecutor, composition of court, video conference.

ПОНОМАРЕНКО ДЕНИС ВАСИЛЬОВИЧ

АО «Barristers», партнер,
Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу

КОНТРОЛЬОВАНЕ ВЧИНЕННЯ КОРУПЦІЙНОГО ДІЯННЯ: АСПЕКТИ ЗАКОННОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ

У кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів нерідко проводиться така операція, як контрольоване вчинення корупційного діяння. Разом з тим, виникають питання стосовно наявності належної правової процедури прийняття рішення про проведення такої операції, а відтак – законності її проведення та можливості використання її результатів у доказуванні. Розглянемо це питання детальніше.

У відповідності до п. 7-1 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», з метою виявлення та фіксації діянь, передбачених статтями 305, 307, 309, 311, 318, 321, 364-1, 365-2, 368, 368-3, 368-4, 369, 369-2 Кримінального кодексу України, оперативним підрозділам для виконання завдань оперативно-розшукової діяльності за наявності передбачених статтею 6 цього Закону підстав надається право проводити операції з контрольованого вчинення відповідних діянь. Порядок отримання дозволу, строк його дії та порядок проведення операції з контрольованого вчинення корупційного діяння визначаються Кримінальним процесуальним кодексом України.

Разом з тим, КПК України у жодній статті не передбачає такої слідчої (розшукової) дії або негласної слідчої (розшукової) дії, як контрольоване вчинення корупційного діяння, як і термінопоняття «операція». Відповідно, КПК України не містить норм щодо порядку отримання дозволу, строку його дії та порядку проведення операції. У літературі є думка, що йдеться фактично про контроль за вчиненням злочину, який проводиться за постановою прокурора [1, с. 218], проте, враховуючи, що ст. 271 КПК України містить вичерпний перелік форм контролю за вчиненням злочину, то із цією позицією погодитися неможливо.

Таким чином, п. 7-1 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» відсилає до неіснуючих норм КПК України. Відповідно, за відсутності вимог щодо порядку отримання дозволу, строку його дії та порядку проведення операції прокурор позбавлений не тільки фактичних, а й правових підстав для прийняття рішення про проведення операції з контрольованого вчинення корупційного діяння. Адже, у відповідності до ст. 19 Конституції України, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Стаття 8 Конституції України передбачає, що в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Елементом верховенства права є юридична визначеність. Закон повинен вказати на обсяг будь-якої такої дискреції та на спосіб її здійснення із достатньою чіткістю, аби особа мала змогу відповідним чином захистити себе від свавільних дій [влади] (п. 45 Доповіді «Верховенство права» Європейської комісії «За демократію через право»).

ЄСПЛ у своїх правових позиціях виходить з того, що повноваження державних органів на проведення таємного спостереження за громадянами в ході кримінального розслідування визнаються Конвенцією в тій мірі, в якій вони є абсолютно необхідними. Таке втручання не порушує статтю 8, якщо воно здійснюється «згідно із законом», переслідує законну мету відповідно до пункту 2 та якщо воно є необхідним у демократичному суспільстві задля досягнення цієї мети (рішення ЄСПЛ у справі «Волохи проти України»). При цьому оскільки здійснювані на практиці заходи таємного спостереження за обміном інформації є закритими для їх ретельного аналізу з боку осіб, яких це стосується, або з боку громадськості загалом, надання правової дискреції органам виконавчої влади у вигляді необмежених повноважень було б несумісним з принципом верховенства права. Отже, закон має з достатньою чіткістю визначати межі такої дискреції, наданої компетентним органам, і порядок її здійснення, з урахуванням законної мети даного заходу, щоб забезпечити особі належний захист від свавільного втручання (рішення ЄСПЛ у справах «Malone v. United Kingdom», «Aman v. Switzerland»). Якість закону пов'язана з достатньою чіткістю встановлення ним тих чи інших обставин, на підставі яких діють правоохоронні органи» (рішення ЄСПЛ у справі «Волохи проти України»).

Наведені норми п. 7-1 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» не характеризуються юридичною визначеністю, оскільки відсилають до неіснуючих нормативних положень, а за їх відсутності надають необмежену дискрецію щодо прийняття рішення про проведення контрольоване вчинення корупційного діяння. Це свідчить про те, що втручання не здійснюється «відповідно до закону», оскільки не дотримано вимог щодо передбачуваності та якості відповідних положень.

У відповідності до ч. 2 ст. 99 КПК України, матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп осіб, зібрані оперативними підрозділами з дотриманням вимог Закону

України «Про оперативно-розшукову діяльність», за умови відповідності вимогам цієї статті, є документами та можуть використовуватися в кримінальному провадженні як докази. Матеріали, отримані за результатами проведення операції з контрольованого вчинення корупційного діяння, ні за яких умов не можуть бути визнані такими, що відповідають вимогам ст. 99 КПК України, адже дотриматися вимог цього Закону за такого формулювання неможливо.

Таким чином, прийняття рішення про проведення операції з контрольованого вчинення корупційного діяння суперечить положенням ст. 19 Конституції України, оскільки норма Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» є бланкетною, а відсутність у КПК України положень щодо порядку отримання дозволу, строку його дії та порядку проведення контрольованого вчинення корупційного діяння свідчить про незаконність реалізації будь-яким прокурором повноваження, передбаченого п. 7-1 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». Відповідно, результати такої операції не можуть бути визнані допустимими доказами у кримінальному провадженні.

Список використаної літератури:

1. Фомін С.Б. Проблеми нормативного регулювання контролю за вчиненням злочину // Науковий вісник публічного та приватного права. – 2017. – Вип. 5. – Т. 1. – С. 216-223.

Ключові слова: прокурор, корупційний злочин, контрольоване вчинення корупційного діяння, контроль за вчиненням злочину, оперативно-розшукова діяльність, допустимість доказів.

Ключевые слова: прокурор, коррупционное преступление, контролируемое совершение коррупционного деяния, контроль за совершением преступления, оперативно-розыскная деятельность, допустимость доказательств.

Key words: prosecutor, corrupt crime, controlled conduct of a corrupt act, control of the commission of a crime, operative and detective activity, admissibility of evidence.

СОЛОВЬОВ ВЯЧЕСЛАВ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу

ПРАВО ПІДОЗРЮВАНОГО МАТИ ЧАС І МОЖЛИВОСТІ, НЕОБХІДНІ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ СВОГО ЗАХИСТУ, ПОВ'ЯЗАНОГО З ОБРАННЯМ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ

Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод (далі – Конвенція) у ст. 6 встановлює право обвинуваченого у кримінальному правопорушенні, серед іншого, мати час і можливості, необхідні для підготовки свого захисту. Так як міжнародний договір є частиною